

CERRAHLARIN YÜZYILI V

Jürgen Thorwald* Kazım Ergin*

MEYVELER

«SUSAN»

O gece korkunç bir rüyadan uyanır gibi uyandım. Yanımda Susan'ın yattığı yer boştu. Bahçeye açılan camlı kapının ardına kadar açık olduğunu gördüm. Sebebini bilmediğim bir korku ile doğruldum. Ropdöşambrımı omuzuma alıp bahçeye çıktım. Gündüz gibi bir aydınlıkta sahile kadar olan düzlük uzanıyordu. Susan sadece incebir gecelikle bahçeyi sınırlayan sütunlardan birine yaslanmış ve elleriyle yüzünü kapatmıştı. Beni ancak arkasına kadar gittiğim ve ellerimi ona uzattığım zaman farketti. «Susan ne oldu? Allah aşkına ne var?» diye fısıldadım. Fakat o sadece başını sallayarak «Yok birşey» demekle yetindi. Titrediğini hissediyordum. Onu kollarıma alarak eve götürdüm. Yatağa yatırıp üzerini örttüm. Üzerine eğilerek ısrarla sordum : «Susan, ne oldu? Herhalde birşeyler var, benden ne saklıyorsun?» Fakat benim bütün ısrarım boşuna idi. Kendini yeniden topladığını hissettim. Kendine hakim olmanın verdiği yüz ifadesi, çehresinden korkunun son izlerini de sildi. «Sana birşey söylemiyorum, çünkü söylecek birşey yok» diye fısıldadı.

Bütün bu olanlar benim Afrika gezisinden döndüğüm ve biraz dinlenebilmek için bir Fransız balıkçı köyünde kiraladığımız bir evde 1880 yılı Mayıs ayının son günlerinden birinde geçiyordu. Ertesi sabah, zaten çoğu günlerde olduğu gibi, kırmızı güneş topunun ilk ışıklarının Mont. St. Michel'in duvarlarına ve merdivenlerine vurduğu ve kıpırtısız denizden yansıdığı günlerdeki gibi güzel bir sabaha uyanıktık. Susan dışarıda, terasta çay masasında oturuyor ve denizi seyrediyordu. Bana hala, alışık olmadığım derecede, soluk ve zayıf görün-

* Amerikada cerrah bir ailenin cerrah torunu

** A.Ü. Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Profesörü

Geliş Tarihi : Mart 1, 1995

Kabul Tarihi : Mart 30, 1995

dü. Günlük yaşamımızda hep birlikte olduğumuz insanlardaki değişiklikleri, nadiren erkence farkettiğimiz düşüncesi aklıma geldi. Dudaklarında benim için yeni olan ağırlı bir hal seziyor gibiydim. Boynu, yakasından pek ince bir şekilde çıkıyordu. Yoksa yanılıyor muydum? Bu belirtileri daha önce fark mı etmedim, yoksa bunlar evhamlandığım şeyler miydi? Beni fark ettiğinde yüzüne hemen bir gülücük yayıldı. Birlikte geçirdiğimiz hayatımızın hiçbir sabahında eksik olmayan bu gülücüğü gayet iyi tanıyordum. Kahvaltı sırasında sadece peksimet ve biraz süt alması dikkatimi çekti. Ben yeniden «senin birşeyin var» diye ısrar ettim. «Kendini iyi hissetmiyor musun? Yoksa hasta mısın?» Gülümseyerek : «İnatçı sorularınla beni üzmesene. Dün akşam yemeği biraz fazla kaçırdım. Pekala biraz perhiz yapabilirim» dedi. «Ha... onun için mi dün gece» diyerek içimde büyük bir ferahlıkla zayıf, kahverengimsi elini tuttum. Büyük bir mutlulukla okşadım.

Sonraki hafta içinde gelişen olaylardaki körlüğümü, bu güne kadar affedemedim. Susan'ın diyet denemelerini şaka ile izliyordum. Bu diyetle, ifadesine göre, Mont. St. Michel'deki fazla tıkinmasını tedavi ediyordu. Hafif hastalıklarında daima kendi formüllerine göre davranır ve bu tedaviyi de ısrarla ve inatla gerçekleştirirdi. Bunu bildiğim için benim yanılmamda bunun da payı oldu. Yine bundan dolayıdır ki, aynı hafta içinde Susan'ın o kendine güvenini bile zaman zaman kırabilen ızdırap veya korkularının belirtilerini de gözden kaçırdım.

Susan otuz yaşındaydı. Hayatının baharında bulunuyordu. Üç hafta geçmesine karşın hala püre ve peksimet yediğini görünce, ona yeterince çorba içtiğini, artık daha iyi şeyler yemesi gerektiğini söyleyip ikna ederek, sahilden birkaç mil güneydeki küçük bir motele gitmeğe razı ettim. Oraya, Paristen bile, yemeğe meraklı kimseler geliyordu. Orada benim ona özel olarak hazırlattığım çok yumuşak etler, sebzeler yemeğe ve çok hafif kırmızı şaraplar içmeğe başladı.

Birkaç hafta önce olduğu gibi, bu kez de gece yarısı uyandım. Fakat bu kez bir rüya sonucu değil, hafif bir gürültü sonucu uyanmıştım. Herhalde rüzgar camlı kapıyı çarpmış olmalıydı. Yanımdaki yastığa baktığımda yine o geceki gibi boş olduğunu gördüm. Yine o zamanki gibi büyük bir korkuya kapıldım ve kalbim deli gibi çarpmağa başladı. Kalkıp dışarı fırladım.

Ay yine o akşamki gibi parlıyordu. Fakat bahçe boş ve terkedilmiş gibiydi. Bahçede, komşuların hayretle karşıladığı, bizim banyoya dönüştürdüğümüz küçük bir bina vardı. Bir süre sonra oradan ögür-

tü ve kusma sesleri duydum. Kendimi suçlamağa başladım. Fakat Susan'ın derdinin ne olabileceğini düşünürken düşüncelerim değişik bir yöne saptı. Oğlumuz küçük Tom'un ölümünden yıllarca sonra, bastırılmış kompleksimiz ve gizli arzularımız birdenbire su yüzüne çıkıverdi.

Çok uzun zamandanberi, bütün boşa çıkan umutlardan sonra, yoksa Susan yeniden çocuk sahibi mi olacaktı? Bu düşünce beni etkisine aldıkça kalbimin çılgın atışları yavaşlamağa başladı. Uzun bir süre sonra Susan'ın hafif adımları duyuldu. Soluklarını duyuyordum. Yatağa girerken hafifçe içini çektiğini duyuncâ kalbim yeniden hızlı hızlı atmağa başladı. Artık bekleyecek ve susacak halim kalmamıştı. «Lütfen affet, bilmiyordum» diye fısıldadım. Birden irkildi ve «Sen uyanık mısın?» diyerek şaşırđı. Elini bulup öptüm ve «Evet uyanığım. Son günlerde kötü birşey yaptım. Söylesene bugün ilk kez mi yoksa daha önce.....?». «Evet daha önce de oldu» diye cevaplayıp sanki derdini benden saklamağa çalışıyordu. Ben «yalnız diyet yemekleri yediğin zaman da oluyor muydu?» dedim. Susan «o zaman pek böyle değildi» diye fısıldadı. Peki bunun nedeninin bir bebek olduğu hiç aklına geldi mi?» diye sordum. Birdenbire bir sessizlik oldu. «Aman Allahım» diyerek bütün vücuduyla bana doğru kaydı. Yüzü çok yakınımında idi ve ay ışığında yaşlar akan gözlerini gördüm. Tekrar «Aman Allahım» diyerek hıçkırıklarla sarsılmağa başladı. Ben bunun sebebinin sevinç, yalnızca sevinç olduğunu, bu göz yaşlarının bundan olduğunu düşündüm.

Sahilde kiraladığımız evde oturalı beri, Susan altı haftada bir Rennes'e gidiyor ve alışveriş yapıyordu. Bu alışverişleri daimâ tek başına hallediyordu. Bu kez de gitmeğe hazırlanınca, ona eşlik etmeği istedim. Fakat yalnız gitmekte ısrar edince ve bütün yüzünü kaplayan bir tebessümle iyi olduğuna, kendini çok iyi hissettiğine beni inandırınca dahâ fazla üstelemedim. Ama gidince içime öyle bir huzursuzluk doldu ki, odalar arasında gidip gelmeğe başladım ve nihayet Susan'ın yazı masasına oturdum. Sanki onun yokluğunda bu masa bizi birbirimize bağlıyordu.

Uzun süre oradâ oturduktan sonra Susan'ın takvim yapraklarıyla oynamağa başladım. Birden 10 Temmuz yaprağındaki birkaç satır yazı gözüme ilişti. Belki de bu yazıları yakından bile izlemeyecektim ama, bir doktor adı gözüme çarpmıştı. Takvimi tâmmamen kendime çevirince «Dr. Vauban» yazısını okudum. Öteki, satırlar Rennes'te yapılacak

alışverişin notlarıydı. Huzursuz bir gün ve huzursuz bir gece geçirdim. Nihayet ertesi gün öğleden sonra Susan geri döndü. Gözlerimi yüzüne dikmiştim. Sanki 'Dr. Vauban'a yaptığı ziyaretin hikayesi yüzünde yazılmış olacaktı. Susan koşarak boynuma sorıldı. Tıpkı batmakta olduğu denizdeki hayat kurtarıcı bir ada gibi bana sarılmıştı. «Seni bir daha bırakmayacağım, sensiz hiçbir gün, hiçbir saat geçirmek istemiyorum. Güneş doğduğu sürece, her gün ve her saatin tadını seninle paylaşacağım» diye fısıldadı.

Akşam, başını koluma yasladığında : «Bu yıl New York'a erken dönelim. Biraz hasretlik çekiyorum galiba» dedi. Herhalde çocuğunu orada doğurmak istiyordu. Yoksa başka birşey mi vardı? «Eğer istiyorsan hemen gideriz» dedim. Bunu söylerken önerime ne kadar candan razı olacağını bilmiyordum. «Evet lütfen, lütfen gidelim» dedi. Ben «Öyleyse yarın Paris'e gidip, her şeyi ayarlayayım. Ondan sonra bir iki hafta içinde seyahate çıkabiliriz» dedim. Ama yine de ben Paris'i değil, Rennes ve Dr. Vauban'ı düşünüyordum. Paris'i bir bahane olarak öne sürmüştüm. Rennes'e gidip Vauban'ı ziyaret edecek ve Susan'ın durumunu soracaktım. Ertesi sabah Susanı hiç şüphelendirmeden yola çıktım. Rennes'te trenden inip bir araba tutarak, beni Dr. Vauban'a götürmesini söyledim. Vauban hastalarını ziyarete gitmişti ve ben iki saat kadar dönmesini bekledim. Nihayet döndüğünde beni hemen kabul etti. Eski pratikten yetişme, aynı zamanda Paris'te klinik eğitimi görmüş bir hekimdi. Beni öyle ciddi bir yüzle karşıladı ki, huzursuzlandım. Yüzüme tuhaf tuhaf bakarak : «Çok cesur bir karınız var» dedi Ben «Evet cesurdur. Beni daima kendi sıkıntılarından uzak tutmağa çalışır. Size geldiğinden de haberim yoktu. Rastlantıyla öğrendim.» diye cevapladım.

Doğrularak «Öyleyse benim teşhisimden haberiniz yok mu?» diye sordu. Ben «Hayır. Bulantı ve fenalık nöbetlerinin farkına vardığımdan beri hamile olduğunu düşünüyordum. Dört yıl önce biricik çocuğumuzu kaybetmiştik».

O «Gebelik» diye söyledi. Sesinde hakiki bir çaresizlik var gibiydi. «Anlıyorum. Karınız genç olduğu için en önce bu düşünce aklınıza gelmiş. Ama buna rağmen...» durakladı. Ben : «sizi anlamıyorum, ne demek istiyorsunuz?» diye sözünü kestim. «Karınız durumunu sizden daha iyi değerlendiriyor. Acı da olsa şunu söylemeliyim ki, bir hamilelik söz konusu değil. Size karşı çok açık olmak zorundayım. Zaten karınız da kendine karşı çok açık olmamı o kadar ısrarlı istedi ki, sonunda

yenildim. «Ben sessizce dinliyordum. O devamlı «Karınızın bir mide rahatsızlığı var. Pilyarda, yani midenin çıkışında, bir ur var. Ancak nadir vakalarda ele gelmesine rağmen onda hissediliyor. Zaten bana gelmeden önce kendisi elleyerek farketmişti. bu ur son haftalarda çok çabuk büyümüş olmalı. Mide çıkışını o kadar çok daraltmış ki, ancak hafif ve sulu gıdaların duodenuma geçişine izin veriyor». Dr. Vauban biraz durakladı. Benim konuşmaktan aciz olduğumu görünce devamlı : Palpasyon ve bütün öteki klinik bulgulara göre, ne yazık ki kötü huylu bir tümör olduğunu kabul etmemiz lazım. Eğer iyi huylu bile olsaydı, temelde prognoz yine aynı olurdu. Bu halde ızdırıp daha da uzun sürerdi. Hanımınız bilimin bu güne kadar onun hastalığına bir çare bulamadığının bilincinde. Onun için, sadece yurdunu hayattayken bir kez daha görmek tek arzusu. Herhalde bu arzusunu yerine getireceksiniz».

O anda üzerime çöken karanlıktan sıyrıldım «Size inanmıyorum inanmıyorum» diye haykırdım. O anda içimden kopan çılgın, vahşi bir çaresizlikti. Fakat bu isyan ve çaresizlik içinde Vauban'ın sözlerinin gerçek olduğunu seziyordum. İsyân içinde çırpınırken bile zihnimden mide cerrahisine ait bazı bilgiler sırasıyla geçmeğe başladı. «Pean» adı aklıma geldi. Profesör Pean, Pariste Hotel St. Louis, öteki daha az ünlü adlar, şehir adları, okuduğum veya henüz okumadığım bilimsel tıbbi makaleler ve en önemlisi Pean'ın bir makalesinin adı bir anda aklımdan geçti.

Vauban «Sayın meslekdaşım. Lütfen kendinizi toplayın» Ben zoraki bir gayretle : «Lütfen bu taşkınlığımı bağışlayın... Sadece sizden bir ricam daha var».

«Lütfen söyleyin». «Sizin gelmenizi beklerken Paris'ten Gazeteden Hopitaux sayılarını bekleme salonunuzda gördüm. 1879 yılına ait olanını bir gözden geçirebilir miyim?»

Bana hayretle bakarak : «Tabii. Her ne kadar şimdi üzerinde konuştuğumuz problemle ne ilgisi olduğunu bilmiyorum, ama o yıla ait sayılar emrinize her zaman amadedir».

Vauban'ın evinden çıktıktan sonra, o zamana kadar farketmem gereken birçok şeyi görmeme engel olan bir perde gözümün önünden kalkmış oldu. Susan'ın annesinin otuzaltı yaşında «bilinmeyen bir mide hastalığından, muhtemelen kronik dispepsi» den öldüğü düşüncesi şeytanca zihnimde sokulup duruyordu. Ben ki, Susanla birlikte yaşıyor ve ailesinin geçmişini biliyordum acaba kör mü olmuştum? Sağa sola

bakmadan, çevremi görmeden eski caddelerden geçerek şehrin sınırına ulaştım. Artık beni kimsenin görmeyeceği bir çalılığa oturdum. Orada Vauban'ın evinden alıp yanımda getirdiğim dergiyi açtım. Sayfaları çevirdim ve burada, küçük bir Fransız şehrinin dışında, bu inanılmaz atmosferde Hotel St. Loues, in ünlü cerrahı Jules Emile Pean'ın birkaç ay önce yazdığı «Mide urlarının gastrektomi ile çıkarılması» başlıklı makalesini okumaya başladım. Bu makaleyi, daha önce de diğer birçok makale gibi şöylece görmüş ve ileride daha iyi okumak üzere evde bırakmışım. Fakat başlığını ve kısmen de içeriğini öyle derin bir şekilde hafızama yerleştirmişim ki, Vauban bana ölümcül teşhisini bildirdiğinde hemen hatırlamışım.

Pean şöyle yazıyordu : «Midenin kötü huylu tümörleri oldukça sıktır. Fakat bu tümörlerin sonu ölümcül olduğu için, klinisyenlerce pek iyi bilinmezler. Cerrahi bir müdahale pek söz konusu olamaz. Biz de tümörü çıkaracak herhangi bir müdahaleye hep karşı olduk».

Fakat bir sonraki cümlede Pean, bu bariyerin üzerinden yaptığı ilk sıçramayı bildiriyordu : «Pilorun (mide çıkışının) tamamen daralması sonucu haftalardan beri mideye giren hiçbir gıda maddesinin oniki parmak barsağına geçemeyişi sonucu, hastanın çaresizlik içinde arzusu bizim yukarıdaki ilkemizi değiştirmemize neden oldu. Beş günü aşkın süredir hasta bütün gıdaları, hatta sıvı gıdaları bile ağzına alırmaz kusuyordu. Bu korkunç rahatsızlığı onu o dereceye getirmişti ki bu durumundan onu kurtarmayı hiç olmazsa denemezsek intihar edeceğini söylüyordu. En hafif bir yaralanmayı veya çok hafif bir peritoniti yenmeye kuvvetinin yetmeyeceğinden korkuyorduk... Ama mide-sine beslenme fistülü yaptığımız birçok hastada şaşılacak bir düzelmeye şahit olmuştuk..., ve nihayet hastanın, hasta ailesinin ve doktorunun arzularına boyun eğdik. Ameliyat 9 Nisan 1879 da Frere St. Jean de Dieu hastanesinde yapıldı.

Beş parmak eninde göbeğin biraz solundan yukarıdan aşağıya bir kesi yapıldı.

Süratle gözdengeçirmekte olduğum Pean'ın bildirisi böyle başlıyor ve devam ediyordu : «Karın açıldığında midenin hipertrofiye olup bütün karın boşluğunu doldurduğunu gördük... Midenin pilor kısmını biraz orta hatta doğru çektik... Bu çekim tümörü ortaya çıkardı. Tümörün merkezi pilordur ve tümör gerek mideye, gerek oniki parmak barsağına doğru yayılmıştı... Sucuk gibi bir görünümü vardı ve altı santimetre çapındaydı. Sindirim kanalının bu kısımda tamamen kapa-

lı olduğunu belirlemek zor değildi...Mideyi ve barsağı tümörün üstünden ve altından kestik. Midenin içinde bulunan sıvının karın boşluğuna dökülmesini önlemek için mideyi kesi yerine yakın uzun bir trokarla ponksiyone ettik. Gerek belli bir basınçla sıkılmasıyla, gerek hastanın narkoz etkisiyle öğürmesiyle mide tamamen boşaltıldı. Asistanlarımızın mahareti dolayısıyla, karın boşluğunun temizlenmesine gerek kalmadan karın yarasını dikerek kapattık. Ameliyat ikibuçuk saat sürdü». ilk okuduğumda üzerinde durmadığım bir konu şimdi okurken aniden aklıma geldi. Pean'ın bildirisinin eksikleri vardı; örneğin mide ve barsağın nasıl birleştirildiğine ve nasıl bir dikiş kullanıldığına ilişkin birşey söylememişti. Bildiri şöyle devam ediyordu: «Hasta örtüldü ve sıcak tutuldu. İkinci günün sonunda kendisine yiyecek verdik. Hasta bunu iştahla yedi ve büyük bir kısmını kusmadan muhafaza etti. Üçüncü gün de aynen devam etti. Sadece yemeklerin bir kısmını biraz safralı olarak kustu. Safralı oluşu mide ile sindirim kanalının aşağı tarafındaki bağlantının tutuğu ve sindirim sisteminin devamlılığının sağlandığının bir belirtisi idi. Nabız bu günlerde zayıf olarak bulundu... Bu zayıflığın açlıktan dolayı olduğunu düşündük ve bunun için Dr. Brochim ve Dr. Bernier bir kan transfüzyonu yaptılar. Hastanın rengi biraz düzeldi... Nabız ertesi gün yine çok zayıf olduğu için bizim arzumuz üzerine Dr. Bernier ikinci bir transfüzyon yaparak 80 gram kan verdi.

Mümkün olduğunca besleyici olan sıvı gıdalar ağızdan ve rektumdan verildi ve hasta çıkarmadı... Dördüncü günü beşinciye bağlayan gece yeni zayıflık semptomları görülme şanssızlığına uğradık ve sabaha doğru üçüncü bir transfüzyona karar verdikse de uygulayamadık. Gözümüzün önünde açlıktan zayıflıktan öldü... Eğer bir otopsi yapabilseydik, çok öğretici olacaktı. Acaba... Midenin dikişleri sindirim faaliyetine mi uğramıştı. Büyümüş olan mide tekrar kendini toplamış mıydı? Bunları saptamak mümkün olacaktı. Fakat bizim bütün ricalarımıza karşın aile otopsiyi kabul etmedi.

Benzer durumlardaki mide ameliyatlarının yanında olmamamıza karşın, birçok deneyimli cerrahın bu konudaki girişimini de reddetmeyeceğiz. Kanımız odur ki eğer hastalık sadece pilorda ise ve ölüm, açlıktan dolayı olacaksa bu gibi durumlarda herhalde haklı olarak... Fakat bu gibi durumlarda da böyle ağır bir ameliyatı kaldırabilmesi için hastaların yeterli gücünün bulunması gerekir».

Şu halde Pean, açık seçik olarak, eğer bir hasta yeterli gücü varken erkence ona gelmişse iyi bir sonuç olabileceğini umduğunu yazmaktadır.

Peki Susan'ın durumu nedir? Susan henüz erimiş ve çökmüş değil. Eğer Pean'a ümit verecek bir hasta varsa, o da Susan olmalı. O halde durum tam anlamıyla umutsuz değil.

Paris'e gidecek oluşumu kaderin iyi bir işareti olarak gördüm. Oraya gidecek, Pean'la görüşecek ve hakikaten gerekli olursa Susan'ı ameliyat edip edemeyeceğini öğrenecektim.

O zamanlar Jules Pean adı herkesin bildiği bir addı. Cerrah olarak ünü Fransa sınırlarının dışına taşmıştı. Fransa'nın en aranan cerrahı idi. Pean'ın 1864 yılında Wells'i örnek alarak, bir yumurtalık tümörünü ilk kez Fransa'da ameliyat etmeyi göze alması, Fransa'da onu ünlü bir cerrah yaptı. Daha önce de 1862'de kanayan ameliyat yaralarında makas şeklinde damar penslerini kullanmış ve bu da insan vücudunun bol damarlı ve çok kanayan iç kısımlarında kanı durdurmak için çok mükemmel bir cerrahi buluş olmuştu. Ayrıca uterus tümörlerinde tümörlerin veya tüm uterus'un karın duvarını açmadan vajina yoluyla çıkarılması yöntemini bulması, onun tartışmasız ününü perçinlemiştir.

Yıllar önce Pean'ın St. Louis hastanesinin daima tıka basa dolu ameliyat salonunda birkaç ameliyatını seyretmiştim. Ameliyathaneye girişi her zaman büyük gürültü ve alkışlarla karşılanıyordu. Aklımda kaldığı kadariyle orta boylu, fakat geniş ve iri yapılı koyu parlak gözlü bir zattı. Büyük iri elleri, sağ elinin bir parmağının ankiloze olup sertleşip kullanılamamasına karşı teknik bir maharetle ve hatta büyük bir virtüozite ile çalışırdı.

Oraya vardığımda hava kapalı idi. Geceyi otelimde hemen hemen uykusuz geçirmiştim. Pencereden baktığımda bulutların açılıp tüm Paris üzerine çöktüğünü gördüm. Sağnak halinde boşalırcasına bir yağmur yağıyordu. Ümit ile ümitsizlik arasında bocalıyordum. Cumartesi günlerinin hala St. Louis hastanesinde Pean'ın ameliyat günleri olduğunu öğrendim. Onu hemen görmem gerekiyorsa orada buluşabilecektim.

Hemen bir araba ile hastanenin bulunduğu kenar mahalleye hareket ettim. Kapıcıdan öğrendiğime göre ameliyata başlamıştı bile. Ameliyathanenin yolunu biliyordum. İçeri girdiğimde, yine pürdikkat ameliyat seyreden birkaç yüz kişi gördüm. Kendime yol açarak önlere

geçtim. Pean hala o eski masa başında asistanıyla birlikteydi ve kanserli bir kadının memesini elindeki bistüriyle çepeçevre kesmekle meşguldü. Moda olduğu gibi yalnızca bıyıkları ile çenesini sinek kaydı tıraş etmiş, bakımlı favorileriyle yarı hastaya, yarı seyircilere dönük durmakta idi. Şık bir frak giymiş, siyah papyon takmıştı. Sadece göğsüne bir yemek peçetesi gibi peçete takmış, bunu yeleşine ilıştirmişti. Peçetenin örtemediğı yerler ve keza gömleğinin manşetlerinin kan içinde olduğu görölüyordu. Karbol kullanımı yarım yamalak ve ameliyat salonu az temizdi. Her keside hasta inliyordu. Kendilerine sıra gelmesini bekleyen ve orada bekletilen iki hasta, bu ameliyat gösterisini görmemek için başlarını yan tarafa çeviriyorlardı. Bunları farkettiğim anda içim sızladı ve Pean'ın bende eskiden bırakmış olduğu önemli imajda bir değışiklik olduğunu üzülererek hissettim. Bugünkü gözlerle baktığımda bendeki değışimin doğal olduğu inancına vardım. Bugün yıllarca önce mesleğı ve tarihi öğrenme arzusu içinde Pean'ın ameliyathanesine giden bir gencin gözleriyle bakıyordum cerrahlara. Kendi karımın ölüm kalım savaşındaki korku beni buralara sürüklemişti. İçimi kötü bir duygu kapladı. Pean'ın sanatkarca hareketlerini poz yapan bir insanın hareketleri gibi görüyordum. Ellerinin ve aletlerinin ustaca kullanımı, yüzüne sanki aşırı bir kibirlilik gibi yansıyor-du. Yüzündeki soğukluk, ancak soğuk bir kalbin işareti olabilirdi. Öyle ki, o kalp için sadece ameliyat önemliydi. Ameliyat olanın kaderi sanki o kalbi hiç ilgilendirmiyordu.

Sargıyı asistanı Collins'e bırakıp sonraki ameliyata geçti. Bu bir şeker hestasıydı ve bacağı ampute edildi. Kesik ayağı Pean bir köşeye fırlattı. Orada biraz evvel çıkarılan memeden başka, çıkarılmış başka organlarda bulunuyordu. Daha sonra bir dudak kansari ve boğulmuş bir fitik ameliyatını tamamladı ve sonuna bir suni anüs yaptı. Tüm bu ameliyatlar sırasında gövdesinin duruşu hiç değışmemişti. Yüksek alınlı ve mağrur burnu ile yüzü tamamen hareketsiz kalmıştı.

İki saatin sonunda Pean çevreyi parlak gözleriyle süzüp, yeleşinden peçeteyi teatlar bir hareketle çıkarıp, kısaca «baylar, bugünlük bu kadar» dediğinde ve hemen dışarıya çıkınca bendeki şaşkınlığı ve içimde uyanan savunma duygusunu anlatmam mümkün değil. Sanki uyuşmuş gibiydim ve Pean'ın alkışlayan öğrencilerin arasında kalakalmıştım. Gördüklerim ve duyduklarım içime yığılmıştı. Daha da çok, beni buraya getiren, çıkış yolu olmayan ve Pean'a gitmeden başka çare olmayan yük içime oturmuştu. Güçlkle içimdeki fena hisleri ve kara korkuyu atabildim ve aceleyle çıkışa yöneldim. Fakat kapıya geldiğim-

de, Pean muhteşem bir çift atlı araba ile oradan uzaklaşmakta idi. Korkuyla kapıcıya Dr. Pean'ın nereye gittiğini ve ona nasıl ulaşabileceğimi sordum. Kapıcı, Pean'ın şimdi özel hastalarını ziyaret etmekte olduğunu söyledi. Eğer şansım varsa, ileriki saatlerde özel ameliyatlarını yaptığı Convent de la Sante'de onu bulabilirmişim. Hemen yola koyuldum. Yağmur altında bindiğim arabada hep gözlerimin önüne Pean'ın ve ameliyathanesinin hayali, onun artistik cesur yönlemleri, yüzünün soğuk ve kibirli hali geliyordu. Paniğe kapılıyordum. Oradan kaçıp gitmek, Susan'a yazılmış iyi ve kötü günleriyle kadere teslim olmak gibi bir düşüncenin neredeyse, uygulama sınırına geliyordum. Sante bulvarında arabadan inip Pean'la görüşmek için kapıcıya başvurduğum.

Bütün ünlü doktorların hizmetlilerinde adet olan bir küçümseme ile, bana bugün Pean'ın artık hiç kimseyi kabul etmeyeceğini bildirdi. Ziyaretimi pazartesiye kadar uzatmamayı iyice aklıma koyduğum için, onu geçerek içeriye girdim. Kapıcı omuz silkip giderken ben de manastır avlusuna benzeyen giriş koridorunu arşınlamağa başladım. Yarım saat geçmişti ki caddeden atların nal seslerini duydum ve Pean içeri girdi. Beni soğuk ve aşağılayıcı bir tavırla süzdü. Benim kararlı bir biçimde ve onun mağrur halinden etkilenmeden kalkıp ona doğru gittiğimi görünce «Monsergör biz burada Paris'te Amerikalıların kaba adetlerine alışık değiliz. Zannederim size söylemişlerdir... «Ben sözünü keserek: «Eğer bir insanın hayatı söz konusu ise ve ona yardım edebilecek tek insan siz iseniz, ben de açıkça söyleyeyim, bizim kaba adetlerimiz bile geçerlidir».

Bilmiyorum benim kararlılığım mı, yoksa Fransızca konuşmam mı yoksa onun yardım edebilecek tek kişi oluşunun gururunu okşaması mı etkili oldu? Bir an bana kararsızlıkla baktı. Sonra kapıcıya dönerek «Peki, beyi kabul odasına alın», sonra bana dönerek «Beni orada bekleyin, fakat ne anlatacaksanız özetleyin» dedi.

On dakika sonra geldi. Susan'la ilgili her şeyi anlattım ve Paris'te Susan'ı muayene etmesini ve eğer Vauban'ın teşhisini doğrularsa, Susan'da da mide çıkışındaki hastalıklı bölümün çıkarılması ameliyatını tekrarlamasını rica ettim. «Gazette des Hospitiaux'taki bildirimizi dikkatle okudum. Sizin bu ameliyatınızın karımı kurtaracak tek yol olduğuna inanıyorum. İşte sizin de şart koştuğunuz gibi, henüz kuvvetten düşmemiş bir hasta. Eğer uygun buluyorsanız birkaç gün içinde karımı Paris'e getireyim. Masrafın ve paranın hiç önemi yok» dedim.

Sözümü yüksek sesle kesti : «Herşey para ile satın alnamaz. Mesale bu sizin bahsettiğiniz şey gibi». «Yani bu benim eşimi ameliyat etmeyeceğiniz anlamına mı geliyor?» Sırtını bana döndü ve o muktadir beyaz ellerini arkasında kavuşturup : «Evet öyle» dedi. «Peki niçin? hangi nedenle?» diye atıldım. Ancak birkaç dakika sonra yüzünü bana döndü: «Evet bunun nedeni size söyleyeyim». Her sözü yavaş ve üzerinde dura dura söylüyordu. «Ben bu ameliyatı hastanın yakınlarının ısrarlı zorlamaları sonucu yaptım. Eğer makalemi dikkatli okuduysanız bunu bilmeniz gerekirdi. Mide çıkışındaki tümörlerin cerrahi olarak çıkarılması ameliyatının tekrarlanabilmesi için, yıllar sürebilecek çok zahmetli araştırmaların yapılması gerekli. Mide ile barsağın birleştirilmesinde en güvenli dikiş yönteminin bulunabilmesi için sayısız hayvan deneylerinin yapılması, bu dikiş materyalinin ipek mi, katgüt mü, yoksa metal mi olması gerektiğinin sayısız hayvan deneyleriyle kanıtlanması gerekli. Böyle bir ameliyatı hastanın kaldırabilmesi için, bu süre içinde bir başka beslenme yolu bulmak lazım. Pilonun çıkarılmasından sonra sindirim fonksiyonunda oluşabilecek değişiklikleri incelemek, midenin yeni bir pilor yapıp yapmayacağını öğrenmek ve nihayet ve belkide en önemlisi kötü huylu bir tümörün tekrarlamaması için, ameliyata kadar ne kadar bir zaman geçebileceğini veyahut bunun mümkün olup olmayacağını bilmek lazım. Asistanlarım bu deneylere başladılar. Onların deney sonuçları açık kurlar getirinceye kadar piloru çıkarma ameliyatını tekrarlamayacağım».

Israr edebilmek için içimden nedenler arıyordum. Pean kuru bir sesle «Üzgünüm» deyip kapıya yönelerek randevumuzun bittiğini ima eder gibiydi. Hemen yolunu kestim : «Dikiş yöntemlerinin böyle sorun yaratacağını sanmıyorum. Kırkbeş yıl kadar önce hemşehriniz Lemberbert, barsak ameliyatlarında dış seroza tabaksının sırt sırta getirilmesiyle iyi bir kaynamanın ve yara iyileşmesinin oluşacağı bir dikiş şekli bulmuştu. Şimdi bu yöntem mide - barsak dikişinde geçersiz mi olacak? Şimdi Heidelberg'de çalışan Czerny de.» Devam edemedim. Sözümü yüksek sesle ve bu kez heyecanla kesti : «Size yeniden söylüyorum. üzgünüm, ama karnızı ameliyat etmeyeceğim.»

Şimdi onun ameliyatlarındaki dikişlerde büyük hata yapmış olduğunu düşünüyorum. O öteki ülkelerdeki gibi, örneğin Czreny dikiş yöntemine önem vermemişti. Ayrıca mide ülseri ameliyatları yıllardan beri yapılmaktaymış; ama benim de haberim yoktu. Pean de bilinçli veya bilinçsiz bunları görmemezlikten gelmişti. Herhangi bir ön çalış-

ma ve hazırlık yapmadan, ilk büyük mide ameliyatına kalkışmış ve bu alanın henüz şöhret getirecek nitelikte olmadığını anlamıştı.

Kapıya doğru yürüdü ve açtı. Ben, bir an tereddüt ettim, sonunda soğuk bir veda ile ayrıldım.

Daha sonra da Pean'ı hiç aramadım. Duygularıma dayalı ön yargılara varabileceğini yıllar çok gerilerde kaldıktan sonra bile, Pean'ın bendeki izlenimi, teknik virtüozitesine karşın hekim olmanın gerektirdiği insani yanının eksik kaldığı idi. Patolojik anatomi ve yara hastalıkları bilimlerinin erken döneminde bazı cerrahi öncüleri gibi, o da ilerlemesini hastalarının hayatını hiçe sayarak sağlamış ve antisepsinin bulunuşuyla cerrahinin gittikçe daha insani bir çehre kazanmasına karşın, o tutumunu değiştirmemişti.

Pean'la karşılaşmamızın ertesi akşamı kaderin cilvesinden şaşır-mış bir durumda yeniden sahile döndüm. Artık, Susan'a Amerika yolculuğumuzu hazırlamak için gitmediğimi, Doktor Vauban'ı bularak Paris'te Jules Pean'le görüştüğümü söyleyebileceğimi sanıyordum. Her yolculuk dönüşü olduğu gibi, Susan evin önünde beni karşılamaya çıkınca aniden irkildim. Birkaç günlük ayrılık bile, Susan'ın yüzündeki güneş yanığına karşın, onun ne kadar zayıfladığını farketmeme yetti.

Bana sarılarak «Ne zaman yola çıkıyoruz? Her şeyi hallettin mi?» diye fısıldadı. Gerçeği söylemekteki kararlılığım bir anda kayboldu. Doğrudan yalan söylemedim ama; «Bize haber verecekler. Önümüzdeki hafta Southampton'dan birçok gemi kalkacak. Fakat, kesin hareket zamanı, henüz belli değil» diye bir kaçamağa sığındım. Akşam güneşi altındaki terasta yemeğe oturduğumuzda, onun tabağının olduğu yer boştu. «Ben yemeğimi yedim. Sen geç kaldın. Bende çok acıkmıştım, affedersin» dedi.

Öyle mutlu görünüyordu ki... Hemen yanıma sokuldu, yemeğimi önüme koydu. Böyle olunca, ben de gerçeği söylemek cesaretini kendimde bulamadım, sustum. Belli etmemeğe çalıştım.

Fakat, daha sonra, ay ışığında başını koluma yaslayıp yattığında, soluk alış verişinin düzgün oluşundan uyuduğuna karar verince usulca yana döndüm. Sağ elimi dikkatlice Susan'a doğru uzattım. Elimini değdirmeden uzunca bir süre bekledim. Hala çekiniyordum. İnce geceliği bana engel değildi. Elim farkedilecek kadar titriyordu. Kalbim hızlı hızlı çarpmağa başladı. Titrememi önlemek için bütün gücümü topladım. Nihayet çoktan muayeneyi unutmuş elimle palpasyon yap-

mayı denedim. Dikkatle elimi bastırduğumda bile, karın duvarı gevşek olduğu için herhangi bir zorluk olmadı. Karın duvarı pek ince idi. Arayan parmaklarım göbeğin üç parmak üstünde hafif hareketli ve oldukça sert bir kabarıklık farketti. Büyük kısmı linea alba'nın solunda idi. Tümör bir çocuk yumruğu büyüklüğünde idi. Kalbim bir pençe içinde sıkılıyor gibiydi. Bütün vücudumu ter kapladı. Demek Vauban haklıydı. Daha ben bunları düşünürken Susan'ın sesiyle irkildim : «Demek ki her şeyi biliyorsun» diyordu. Ben : «Susan, Susan» demekten başka birşey yapamıyordum. Aniden bana döndü ve sağ elimi yakalayarak yanağına bastırıldı : «Herşeyi bilmen iyi oldu. Artık neden eve dönmek istediğimi de anlıyorsun. Ne zaman gidiyoruz? dedi. «Bilmiyorum» diye itiraf ettim, «Ben Paris'e yolculuğumuzu ayarlamak için gitmedim. Böyle bir tümörü cerrahi olarak çıkarmayı göze alan Jules Pean'ı görmeğe gittim. «Susan : «Ama, onun hastası öldü.» Ben : Sen nereden biliyorsun?» diye hayretle sordum. Cevabı : «Uzun zamandan beri senin karın olmam yetmez mi? Ben de biraz birşeyler öğrendim. Hastalığımı farketdiğimden beri okuyabileceğim her şeyi okudum. Hiçbir ümit olmadığını biliyordum. İçeride masamın üzerinde «Gazette des Hopitaux» duruyor. İşte onda Pean'ın makalesi var, onu okudum. Benim ameliyat masasında ölmemi ister misin?»

«Tanıdığım bütün cerrahlara yazacağım. Pean'ın attığı ilk adımı tekrarlamalarını ve onun yöntemini geliştirmelerini isteyeceğim. Biz inatla uğraşırsak sen yaşayacaksın Susan».

Ve inatla uğraştık. Ben bugün biliyorum ki, Susan bu işe hiç inanmadı. Sırf bana olan sevgisinden dolayı bu işlerle uğraştı. Hayatım değişmişti. Tüm zamanım yazı masası ile kapı arasında geçiyor, ya mektup yazıyor, ya telgraf dağıtıcısını bekliyordum. Son yıllarda tanıdığım ve halen kliniklerinde çalışmakta olan bütün cerahlara yazdım. Almanya'ya Avusturya-Macaristan'a, İtalya'ya, İsviçre'ye, Fransa'ya, İngiltere'ye ve Rusyaya yazdım. Ayrıca Amerikaya da yazdım. Pean'ın ilk ameliyat yönteminin kopyalarını bütün dünyaya yolladım. Onlardan istediğim, Pean'ın göze alamadığını daha iyi şekilde tekrar etmiş olmaları ve hastalarının bu ameliyatı talep etmiş olduğunun bildirilmesiydi.

Bunlardan elime gelebilen cevaplar; ya imkansız ya da bu yöntemin geliştirilmesi için çok zamana ihtiyaç olduğu şeklinde idi. Almanya'dan bir de doktora çalışması yollanmıştı. Karl Theodor Merrem adlı bir tıp öğrencisinin 1810'da Giessen Üniversitesi'nde yapmış ol-

duğu bir çalışmaydı. Merrem ilk aşamada, üç köpek üzerinde yaptığı çalışmada hastalıklı olan mide çıkışını mideden ayırmanın daha sonra da mide ile oniki parmak barsağı arasında yeni bir geçiş yapmanın mümkün olduğunu göstermişti. Ameliyat edilen ilk köpek ameliyattan sonra ondokuz gün yaşamıştı. İkinci köpek 47 gün yaşamış, ama 47. günün sonunda tam sağlıklı iken çalınmıştı. Böylece Merrem onun durumunu izleyememişti. Fakat tıp bilim adamları Merrem'e gülüp geçmişlerdi. Aradan geçen yetmiş yılda da Merrem'in deneyleri unutulup gitmişti.

Birkaç gün sonra da Viyanadan bir mektup aldım. Gönderen genç asistan Johannes Von Mikulicz idi. Mikulicz, Avrupa'nın en meşhur ve becerikli cerrahi Theodor Billroth'un asistanıydı. Mikulicz ile 1879'da Londra'daki Kings College Hospital'de Lister'in yanında tanışmıştım. Bu nedenle ona da mektup göndermiştim. Şimdi Viyana'dan bana ilk cevap veren o olmuştu. Merrem'i ilk doğrulayanda o oluyordu ve yazısında Billroth'un eski asistanlarından Gussenbauer ve Winiwarter'in altı yıl önce Merrem'in deneylerini tekrarladıklarını ve köpeklerde mide çıkışının cerrahi olarak çıkarılmasının mümkün olduğunu ve köpeklerin hayatta ve sağlıklı kaldıklarını belirlediklerini yazıyordu. Hatta aynı sıralarda, Czerny'nin insanlarda midenin tamamen çıkarılabileceği tezini savunduğunu ve asistanları Kaiser ve Scriba'nın bunun üzerine köpeklerde pilor ameliyatları yaptıklarını da ekliyordu. Hayvanlardan birisi bu zor ameliyatı oldukça iyi tolere etmiş ve beş yıl süreyle sağlıklı yaşamıştı. Mikulicz devamla, Billroth'un da bu deneylerden sonra insanlarda hastalıklı pilorun çıkarılabileceğini düşündüğünü ve ön çalışmaların sürdürüldüğünü bildiriyordu. İnsanlarda böyle bir ameliyatın yapılması bir zaman sorunu idi ve belki de aylar, hatta haftalar söz konusu idi.

Mikulicz'den gelen mektubu aldığım günü pek hatırlamıyorum. 1880 Ekim ayı bitmiş ve sahilde çok güzel bir sonbahar hüküm sürmekte idi. Mikulicz'in mektubu elimde olduğu halde, bahçeyi geçerek eve doğru yürüdüm. Pencerenin önündeki bir divanda dinlenmekte olan Susan'a gittim. Susan mektubu okuduktan sonra, uzun süre yüzüme baktı ve o ince eliyle geri verdi. Hiçbirşey söylemedi, sadece gözlerinde bir iki damla yaş belirdi. Bu gözyaşlarını ben sevincinden zannettim. Onu öperek, hemen Vinayana mektup yazmak için yazı masasına yöneldim.

Her gün ümitle cevap beklemeğe başladım. Fakat, ilerlemeler hakkındaki sorularımın cevabı haftalarca gelmedi. Çok sonraları Mikulicz'in anlattıklarına göre, o zamanlar, o da bana bir ümit ulaştırabilmek için bir mucize beklemişti.

Köyümüzün yalnızlığında ve kaybolmuşluğunda, gözüm ve kulağım hep Viyana'da iken 27 Kasım'da postacı bana Königsberg'den bir mektup getirdi. Gönderenin adresi yerinde Königsberg Kraliyet Cerrahi Kliniği'nin Direktörü Karl Schönborn'un adı vardı. Çok az bir tanışıklığım olduğu için, aylarca önce birçok cerraha yazmış olduğum mektuplardan birini de ona göndermiştim.

20 Kasım 1880 tarihli mektubuna Schönborn şöyle başlıyordu : «Weichsel yakınında Kulm'de, Dr. Ludwig Rydygier tarafından bir süre önce açılan özel bir cerrahi kliniğinde, dört gün önce bir ameliyat gerçekleştirildi. Bu ameliyat, aylarca önce sizin acilen bilgi sahibi olmak istediğiniz konuyu içeriyor. Daha önce Jena'da doçent olan, otuz yaşlarındaki Dr. Rydygier piloru tümüyle tıkayan kötü huylu bir tümörü çıkardı ve küçültülen mideyi onikiparmak barsağına dikti. İlk kez Pean tarafından yapıldığını bildiğimiz türde olan bu ameliyat, bildiğime göre bu yöntemle yapılmış ikinci ameliyat oluyor. Henüz işin ayrıntılarından haberim yok. Ama Dr. Rydygier ameliyatın geliştirilmesinden ve geleceğinden son derece ümitli olduğunu bildirmiş. Bu konuda yakında size daha sağlıklı ve kesin bilgiler yazacağım».

Susan'ın odasına girdiğimde, onun yumruklarını karnına bastırıp, iki büklüm yana yatmış olduğunu gördüm. Daima hakim olduğu yüz hatlarında ızdırabın izleri vardı. Ben ona koşarak : «Senin ağrın var... Niçin bana seslenmedin? Susan... Susan niçin beni çağırmadın?» diye sordum. «Lütfen... Birşey sorma... Lütfen... Beni yalnız bırak... Lütfen...» diyebildi.

Öyle yalvaran bir bakışı vardı ki, istemeden de olsa odadan çıktım ve yukarı - aşağı gezinmeğe başladım. Dışardan ızdıraplı bir kusunanın seslerini duyuyordum ve beni bunun için dışarıya yolladığını anlamıştım. Temizliğini ve güzelliğini bozacak bu eziyetlere kimsenin tanık olmasını istemiyordu. Sonunda beni çağırdı. Pencerenin altında sakin ve gevşemiş olarak yatıyordu. Sanki yüzünde, sessiz teslimiyetçi bir olgunluk vardı. «Yanıma otur» deyince mektubu kendisine uzattım. «Lütfen, bırak» dedi. Bunları öyle ısrarlı ve öyle yalvaran bir sesle söylemişti ki, ısrar edemedim «Lütfen bırak». Onun o zaman niçin öyle hareket ettiğini şimdi anlayabiliyorum. Hayatının gidişindeki yolun ne olacağını bilincine varmıştı ve düş kırıklığına uğramamak için, bir parça da olsa, umuda kapılmak istemiyordu. Sustum, ama ne o zamana kadar, ne de o zamandan sonra anlayamayacağım kadar Tanrıya ve kadere isyan etmek istiyordum.

Yarım saat sonra Königsberg'e Schönborn'a ve Kulm'e Rydygier'e birer telgraf çektim. Rydygier'e Susan'ın hastalığını kısaca özetledim. Ona Susan'ı aameliyat etmeğe hazır olup olmadığını sordum. Telgrafi yolladıktan sonra, o günlerde elimizdeki ağrı azaltıcı tek ilaç olan morfin almak üzere eczaneye gittim.

Izdıraplı bir bekleyişle geçen sekiz günden sonra aynı gün içinde Kulm'den bir telgraf ve Königsberg'den bir mektup aldım. Titreyen ellerle açtığım telgraf şöyleydi : «Bulgularınıza ait kesin ayrıntıları ve hastanın şu andaki durumunu bildirin. Bunlar olmadıkça bir karar verilemez... Rydgier». Mektup ise Schönborn'dan geliyordu ve Rydygier'in 16 Kasım'da yapmış olduğu mide ameliyatını içeren bir bildiri idi.

Önce Kulm'e bir telgraf daha çektim. Ama biraz yalan içeren bir telgraf olduğu için de, huzursuz oldum. İfademde Susan'ın durumunu biraz daha iyi göstermiştim. Pean'ı ziyaret ettiğim zamanki durumunu veya en azından ilk ağrı nöbetindeki halini yazmıştım. Ama ağrı nöbetinin tekrar etmemesi, Susan'ın biraz kendisini toparlamış olması ve günde iki kez benim kolumda bahçeye çıkıyor olması, beni durumunu daha iyi yazmağa yöneltmişti. Daha sonra bildiriye okudum. Şöyle yazıyordu : «Mikotajewicz, 64 yaşında, annesi tüberkülozdan babası yaşlılıktan ölmüş. İki yıldan beri, karnındaki belirli ağrılar hiçbir zaman tamamen geçmiyor. Daha önce hiç mide şikayeti olmamış. Alkol alışkanlığı yok. Dört-beş haftadan beri kusmalar başlamış, kesin diyet ve morfine rağmen ağrıları artmış. Uzun zamandan beri hasta günde sadece çorba ve birkaç peksimet yiyor. Buna rağmen, her gece, en geç saat 12 de şiddetli ağrılarla uyanıyor, bu ağrılar sabah saat 4 ila 6 ya, yediği her şeyi çıkarıncaya kadar sürüyor. Hasta gözle görünür derecede halsizleşti. Öyleki son zamanlarda ayağa kalkarken başı dönüyor ve yalpalıyor...»

Elimden kağıtları bıraktım. Rydygier'in yazdıkları korkutucu şekilde Susan'ın içinde bulunduğu son duruma benziyordu. Rydygier şöyle devam ediyordu. : «Bu anamnez ve bulgular doğrultusunda hastaya sınırlı pilor kanseri (mide çıkışında kanser) tanısı koyduk. Ayrıca bu kanserin komşu organlara pek yapışık olmadığını ve belki de metastaz yapmadığını düşündük. Bundan dolayı da ameliyat endikasyonu koyduk. 16 Kasım 1880 tarihinde ameliyatı düşünüyoruz.» İçimde yeni ümitler filizlenmeğe başlamıştı.

Rydygier'in bildirisi açık ve kesin idi. Kesiyi processus ksifoide-
ustan göbeğe kadar linea alba'dan yapmıştı. Böylece peritona kadar
inip peritonu açmıştı. Peritonun yara kenarlarını deriye tutturmuş ve
karın içine doğru iyi bir görüş sağlamıştı. Tümör kesinin açıklığından
görünmekte idi. Rydygier, tümörü çekebildiği kadar dışarı çekip, mi-
denin arkasına ve pilor'a varabilmek için yeterince büyük ve küçük
omentumu mideden ayırıyor, daha sonra kendi yaptığı bir «Elastik
kompresör»ü mide çıkışından hasta kısmının hemen üstüne, midenin
çevresine yerleştiriyordu. Bu kompresör «karbol solüsyonunda dezen-
fekte edilmiş» ve üzerine lastik geçirilmiş iki metal çubuktan oluşu-
yordu. Bunlar midenin önüne ve arkasına yerleştirildikten sonra, her
iki ucu lastik bantlarla birbirine sıkıştırabiliyordu. Böylece midenin
hasta kısmı ile, bütün yıkamalara karşın hala yiyecek maddeler bulu-
nabilecek sağlam mide kısmı birbirinden ayrılmış oluyordu. Rydygier
aynı biçimde bir kompresörü de oniki parmak barsağına koymuş, böy-
lece hasta piloru, oniki parmak barsağından ayırmış ve kesit yapılın-
ca barsak içeriğinin karna akıp iltihap odakları oluşturmasını önle-
mişti. Bu sonucu kompresörünü yerleştirmek bir hayli zor olmuştu.
Çünkü oniki parmak barsağı oldukça derinde idi. Rydygier son anda
bütün özenine karşın parmağının duodenumda bir açılma meydana
getirdiğini farketmişti : Hemen bu açığı parmaklarıyla birbirine bas-
tırmıştı. Barsak içeriğinin karna döküldüğünü sanmıyordu ama has-
ta piloru bir yandan mideden, öte yandan oniki parmak barsağından
ayırarak önemli kesileri yapmadan önce ameliyat alanını iyice temiz-
lemişti. Sonra bu iki kesiyi yapınca, mideyi çevreleyen sayısız arter-
lerden beklenmedik şekilde bol kanama olmuş, kritik dönemler ya-
şanmıştı. Rydygier, henüz Pean'ın kullandığı damar penslerini kullan-
mıyordu. Nihayet kan durdurulabilmişti ve Rydygier midenin ve on-
ikiparmak barsağının yara kenarlarını yan yana getirmişti. Farklı
büyüklükteki iki yara açıklığını birbirine uydurabilmek için mideden
üçgen şeklinde bir parça kesmiş, yara kenarlarını Czerny dikişleriyle
birbirine dikmiş ve böylece mide açıklığını barsağına uyacak
biçimde küçültmüştü. Sonra her iki açıklığı birbirine dikmiş ve gü-
venlik açısından da üçgen bölümü mide dikişinin üzerine yeniden dik-
mişti. Böylece dikişten sızmaları veya midenin peristaltik dalgaları
dolayısıyla dikişlerin gevşemesini engellemek istemişti. Rydygier ön-
lem olarak altmış dikiş gibi çok sayıda dikiş koymuş ve dikiş hattını
mide salgısının kirletmiş olabileceği düşüncesiyle iyice temizlemişti.
Daha sonra, konulmuş olan kompresyon aletlerini kaldırmış ve yeni
mide - barsak yolunu açmıştı. Karın yarasının kapatılması bir sorun

yaratmamıştı. Lister pansumanı ile de, alan kapatılmıştı. Pean'ın bu ameliyat için harcadığı süre iki buçuk saat iken, Rydygier'in ameliyatı dört saat sürdürmüştü. Bu da Rydygier'in dikkatini ve özenini gösteriyordu. Hastaya birkaç kez Kamfre iğnesi yapılmıştı, çünkü kalbi yetmezlik gösteriyor ve dolaşımı gittikçe yavaşlıyordu. Ameliyat bitiminden otuz dakika sonra narkozdan uyanmış ve kendisine biraz şarap verilmişti. Kendisi ameliyat hakkında sorular sormuş ve sadece ameliyat bölgesinde biraz ağrı olduğunu başka bir rahatsızlık duymadığını söyleyerek rahat bir uykuya dalmıştı.

Buraya kadar okuduktan sonra ara verdim. Biliyordum ki, şimdi sonuca gelecekti, ölüm veya kalım sonucuna. Nihayet kesin bilgi sahibi olabilmek için yeniden okumağa başladım.

Fakat bu bilgi Rydygier'in özetlediği gibi kısa ve kesindi : «Gece saat 12 de Mikotajewicz huzursuz olmağa başladı, morfin yapıldı. Saat 2 ile 3 arasında göğsünde şiddetli ağrı ve büzülme, boğulma hissi şikayetleri ile kendini sağa-sola atmağa başladı. Ayağa kalkmak istedi. Daha sonra kollaps'a girdi, arkasından agoni gerçekleşti ve sabah saat 4'te öldü.

Kendi kendime «hayır... hayır» diye öyle yüksek sesle söyledim ki, hemen ağızımı elimle kapayıp, bu sözlerin Susan'a kadar ulaşmasını önledim. Schörborn Rydygier'in ameliyatın gelişmesi ve prognoz hakkında iyimser olduğunu yazmamış mıydı? Bu son olamazdı. Rydygier'in notunu yeniden elime aldım. Bakalım ne sonuca varmıştı? Ne karar veriyordu? Şöyle yazıyordu : «Karın boşluğunun otopsisinde önce bütün tümörün çıkarılmış olduğunu, karın organlarının hiçbirinde yayılım olmadığını belirledik. Periton iltihaplanmamıştı, düzgün ve parlaktı. Şu halde geriye iki olasılık kalıyordu : ya gene! yetmezlik veya çok akut bir septisemi. Birincisi daha ağır basıyordu. Dikişlerin tutup tutmadığını saptamak için mideyi duodenumla birlikte kesip dışarı aldık. Duodenumu altından başlayıp, mideye su doldurduk. Dikiş çizgisi boyunca hiçbir sızıntı olmadı. Bu vakanın bizde uyandırdığı toplam kanı, bu ameliyatın bir geleceği olduğunu söyleme hakkını bize veriyor. İlk sonucun olumsuzluğu bizi korkutmamalıdır. Aslında, başlangıçta böyle zor bir ameliyattan başka bir sonuç bekleyemezdik. Her şeyden önce pilor kanserine daha erken dönemde tanı koymamız gerekiyor. Ardından da iyi ve emin bir ameliyat tekniği için yetişmemiz gerek». Rydygier'in bildirisini yere fırlattım. Sanki bu bildiri, benim hatamın suçunu taşıyordu. Saatler boyu odamda bir aşağı, bir yukarı gezindim durdum. Kâh yenilgiyi kabulleniyor, kâh kadere isyan

edip kuduruyordum. Kulm'den çekilen bir telgrafı getiren ulak beni bu halde buldu. Telgraf şöyleydi : «Böyle ağır bir ameliyatın benim kliniğimden başka bir yerde yapılması ne yazık ki olanaksız. Ama hastayı kliniğime kabul etmeye hazırım». Telgrafı yere fırlattım. Artık bütün umutlarım bitmişti. Belki Susan, özel kiralanmış bir tren vagonu ile fazla hırpalamadan Kulm'e kadar gidebilirdi. Ama onu bu yolculuğa razı etmek çok zor olacaktı. Çünkü ona Kulm'de Rydygier'in aldığı kötü sonucu bildirmekten başka birşey yapamamıştım.

Birkaç gün boyunca yenilginin sınırlarında dolaştım, durdum. Sonra yeniden bir mücadeleye girdim. Beni umutlandıran bazı şeyler vardı. Susan'ın artık morfine gerek duymadığını saptamıştım, yemeklerini biraz daha fazla yediğini görmüştüm. Onu muayene ettiğimde hiç ses çıkarmamıştı. Tümörde herhangi bir küçülme tespit etmemiştim. Tümörde böyle «iyileşme» veya hiç olmazsa «duraklama» evreleri olabileceğini biliyordum. Birdenbire içimde, belki de bunun iyi huylu bir tümör olabileceği, tedavi için her ne kadar cerrahi bir girişim gerekiyse de, bana zaman tanıyacağı umudu doğdu.

Bu umut, beni bir kez daha Vinayana'ya yöneltti. Mikulicz'in cevap vermeyişi beni üzüyordu. O, benim için Billroth'un kliniğine bir köprüydü. Sonraları öğrendim ki, son derece hassas ve son derece duygulu olan bu genç adam, henüz, cevabı olmayacak olan mektubumu açmayı bir türlü başaramamıştı.

Ocak ayı eziyet verici bir hareketsizlikle geçti. Aralık ayındaki iyiliğin devam etmesine öyle alışmıştım ki, Ocak ayının son haftasındaki değişikliklere dikkat etmedim. Susan'ın morfin gereksinimleri kontrol etmeyi bırakmıştım. Ancak Ocağın son günlerinde, birdenbire, hemen hiçbirşey yemediği dikkatimi çekti. Yeniden morfin kullanmakta olduğunu ve yedek morfinlerin hemen bittiğini farkettim. Ama Susan'a sormanın hiçbir anlamı yoktu. Çünkü durumu hakkında herhangi bir söz söylemiyor, konuyu başka yöne çeviriyordu.

Şubat'ın ilk günlerinde ancak biraz ayran içebiliyordu, başka da hiçbirşey alamıyordu. O zamanlar çok gözde olan peptonla suni beslenme için, Vauban'ı yardıma çağırdım. Susan bu işe ses çıkarmadan tahammül ediyor, sanki o uysal bakışıyla sadece sen istiyorsun diye katlanıyorum» diyordu. Vauban sessizce beni seyrediyordu. Onun yaşlı gri gözlerine bakamıyordum. Tam bu sırada kapı çalındı. Kapıyı açtığımda, bana bir telgraf uzatan postacı ile karşılaştım. Telgrafın imza yerinde Mikulicz adını okudum. Telgrafı yırtarcasına açtım. «Pro-

fesör Billroth 29 Ocak'ta pilor tümörü olan bir hanım hastayı ameliyat etti. Hasta gayet iyi ve her geçen gün daha da iyiye gidiyor. Viyana'ya gelmeye hazırlanın».

O anda kalbimin gerçekten durduğunu sandığımı hatırlıyorum. Bütün vücudum sevinçten titreyerek Susan'ın odasına koştum. Susan'ın önünde diz çöküp, kolumu boynuna doladım. Diğer elimle telgrafı yüzüne uzattım. Onu okumaya zorladım. Bu sırada sürekli aynı sözleri tekrarlıyordum : «Oku, Susan oku... Nihayet başardılar. Böyle olacağını biliyordum. Buna inanmıştım... Oku, lütfen oku...»

İsteksizce okudu... Sonunda gözlerini bana çevirdi. «Peki öyleyse Viyana'ya git» deyince ve sessiz bir tebessüme gömülünce içim sevinçle doldu. «Önce sen git. Orada ne yapıldığını iyice öğren. Eğer inanıyorsan... gelir beni alırsın ve birlikte gideriz» diye tamamladı. Ben «Ama sen ne yapacaksın? Yanında kim kalacak?» dedim.

«Maria kalır». Maria, eskiden bizim ev işlerine bakan kadındı. Sanki Susan'ın üzerine bir ataklık gelmişti. Bana yeniden : «Haydi sen git, çabuk git» diye söyleniyordu.

10 Şubat 1881'de, öğleye doğru Viyana'ya vardım. Mikulicz beni bekliyordu. Uzaktan onun zayıf, daima hareketli vücudunu ve sarı saçlarla çevrili ve hep solgun olan yüzünü farkettim. Beni içeri alırken her şeyi ayarladığını doğruluyordu. Bir saat içinde beni II. cerrahi kliniğine götürecekti ve 29 Ocak'ta ameliyat edilmiş olan hastayı bana takdim edecekti. Hastanın bu kadar hızla iyileşeceğini, Billroth ve o hayal bile edememişlerdi. Ertesi gün öğleden sonra da, Billroth evinde yarım saatliğine beni bekleyecekti. Daha sonra Mikulicz yapılan ameliyatı ayrıntılarıyla anlattı ve ben, kelimenin tam anlamıyla, gözlerimi ve kulaklarımı dört açarak dinledim. Billroth'un asistanlarının köpekler üzerinde yaptıkları deneylerin gittikçe çok daha iyi sonuçlar vermesi üzerine, Billroth ameliyata uygun bir hasta beklemeğe başlamıştı. Fakat mide tümörleri hep «inoperabl» kabul edildikleri için, Billroth'un kliniğine pek az vaka geldi. İşte bu vakalardan biri, Billroth'un 29 Ocak'ta ameliyat ettiği kırk yaşındaki sekiz çocuk annesi bir kadındı. Altı haftadan beri, yediği her şeyi kusuyor, sadece ayranla beslenmeğe çalışıyordu. Zayıflıktan iskelet haline gelmişti. Teşhis o kadar kesindi ki, Billroth pilor tümörünün ameliyatına karar verdi.

Billroth köpeklerde defalarca denenmiş olan yöntemi aynen uygulamaya karar verdi. Ameliyat sırasında hastalığın çok ilerlemiş ol-

ması ve mide barsak ağızlarının birleştirilemeyeceği durumları için bile yardımcı çözümler düşünülmüştü. Röntgen ışınlarının bulunmasından çok önce yapılacak olan bu girişimde, O önüne çıkacak tüm sürprizlere kendini hazırlamıştı. Ameliyattan önce hastanın midesini yıkatmıştı. Ameliyattan sonra hastayı suni olarak beslemek için, pepton lavmanları da hazırlatmıştır. Çünkü, hasta eğer uzunca süre hayatta kalırsa, midenin ne şekilde davranacağını henüz dünyada kimse bilmiyordu. Billroth antisepsi altında ameliyatını yapıyordu. Her şey bir kronometre düzeninde gerçekleşiyordu. Sanki burada, ilk öncüleri tarafından başırlanamamış yeni bir ülke bulunuyormuş gibi her şey aşırı bir düzen içinde oluyordu.

Mikulicz bunları anlatırken, ben Billroth'un ameliyattaki her çalışmasını Pean ve Rydgier'inkilerle karşılaştırıyordum. Billroth, Rydygier'den daha iyi bir ameliyat kesisi seçmişti; hele Pean'inkinden çok çok daha iyisini. Daha başka dikiş tekniği kullanmıştı ve damarların bağlanmasını hemen hiç kan kaybı olmadan gerçekleştirmişti. Bunlar hep çok iyi planlanmış bir ameliyatın göstergeleriydi. Fakat genel olarak bakıldığında Billroth'un ameliyatı Rydygier'inkini hatırlatmaktaydı. Billroth midedeki kesik ağızı bir «okklusion» dikişiyle barsaktaki kesik ağız genişliğine kadar küçülmüş, sonra birbirine ağızlaştırmıştı. Rydygier'in ameliyatının dört saat sürmesine karşılık, Billroth'un ameliyatı için, narkoz başlangıcından karnın kapatılmasına kadar, bir buçuk saat yetmişti.

Billroth'un kliniğine doğru giderken kendimi güven ve ümit dalgaları üzerinde yüzüyormuş gibi hissettim.

Mikulicz «Hasta onüç gün önce ameliyat edildi. Ameliyattan sonra hiçbir zafiyet göstermedi. Ağrısı ve kusması da yok. Önce kendisine biraz buz, daha sonra da her yarım saatte bir bir çorba kaşığı ayran verdik. Bunlara kolayca dayandı ve hiçbir yakınması olmadı. Birkaç gün sonra da ilk kez normal bir sindirim yapabildi. Hastayı saat saat izledik. Geceleri birçok kez korku ile uyandım. Herhangi bir şey olacağı, midenin hareketleri ile dikişlerin gevşeyeceği veya dokuyu keseceği, peritonit veya ateş olacağı korkusuyla. Fakat hiçbir şey olmadı. Doğrusu bu bir «mucize» gibi. Biz de bunu hep bir mucize olarak kabullendik...»

Bugünkü durumla karşılaştırdığımızda, gürültülü ve pis kokulu bir hastanenin bir koğuşunun kapısında durmakta idik. Billroth, yaşadığı bu büyük gelişmeyi işte bu binada gerçekleştirmişti. Mikulicz

sözlerine devamla : «Hasta sekiz gün önce kendini öyle iyi hissetti ki, tek başına bir odada yatmak istemedi. Beş gün önce apatik, sürekli kusmaktan bitmiş bir halde olan hasta, artık sohbet edecek arkadaşlar arıyordu.»

Mikulicz beni genel bir koğuştaki bir hasta yatağının yanına getirdi. Hasta yarı oturur durumda çorba içmekteydi. Her ne kadar yüzü solgunsa da, o açlığa mahkum insanların parşömen yüzüne hiç benzemiyordu.

Mikulicz hastaya dönerek «Bu bay Dr. Hartmann. Sizin ameliyatınızı duymuş ve sizi bir kez de kendi gözleriyle görmeğe gelmiş» dedi. Bana dönerek : «İşte bu da Bayan Helene Heller» diye sundu. Ben : «Ben bayan Hellerr nasılsınız? Ağrınız var mı? Yemek yiyebiliyormusunuz? Kendinizi iyileşmiş hissediyor musunuz?» diye sorunca o güler : «Evet doktor bey. Kendimi hasta olmadan önceki gibi sağlıklı hissediyorum. Yakında ayağa kalkacağım. Artık hiçbir şikayetim yok» diye cevap verdi. Ona elimi o kadar sevinçle uzattım ki, bana hayretle baktı. Kalbimin ne denli sevinç ve umutla dolduğunu nereden bilebilirdi ki?

Mikulicz beni anatomik preparatların saklandığı bir odaya götürdü. Orada bana Helene Heller'in mide-barsak sisteminden Billroth'un çıkardığı tümörü gösterdi. Susan'ın hayatını mahvedecek düşmanı ilk defa yakından gördüm. Tümörün uzunluğu hemen hemen ondört santimetre kadardı. Mide çıkışını öyle doldurmuştu ki ancak bir tüy kalemin sapı geçebilirdi.

Hemen o akşam Susan'a iki telgraf çektim. Telgraflar umut, güven ve rahatlama dolu sözleri içermekteydi.

Mikulicz bana Billroth'un Susan'ı tedavi ve ameliyat etmeğe hazır olduğunu söyledi. Ama Billroth, benimle her şeyi açık açık konuşmak istiyordu. Yaptığı ilk ameliyatın başarılı olmasına karşın Susan'ın sonucu için kimsenin kesin birşey söyleyemeyeceğinden emin olmamı, bana açıklayacaktı.

Aynı gün dönüş biletimi aldım. Viyana'da bir saat bile zaman kaybetmek istemiyordum. Biran önce gidip, Susan'ı Billroth'a getirmek istiyordum.

Bunun için özel bir tren kaldırmak gerekse de bunu seve seve yapacaktım. Öğleden sonra saat üçte Billroth'un Alserstrasse'deki gör-

kemli evine gittim. Bu evi Billroth eski Viyana'nın ünlü hekimlerinden biri olan Johann Peter Frank'tan satın almıştı.

Billroth, sakallı, iri-sağlam yapılı ve şişmandı. Alman asıllı cerrahların kralı, kendine özgü tartan bir bakışla beni süzdü ve kısa parmaklı, etli ve kuvvetli elini bana uzattı. Alışılmadık açıklıkta mavi gözleri vardı. Kuzeyli olup, doğu denizi kıyısında Rügen'de doğmuş olan ve Zürih'ten Viyana'ya gelmiş bulunan üstadın hemen hemen mahzun bir görünüşü vardı. Fakat bu ciddiyet, kişiliğinin sadece bir yanıydı. Öte yandan ise, kişiliğinde birçok sanatçıda olduğu gibi espri yeteneği ve neşelilik vardı. Fakat, elbette bu bizim ilk yakın karşılaşmamızda neşe ve esprinin yeri yoktu.

Billroth elini muhteşem başına hafif dayamış; gövdesi, hafifçe öne doğru eğilmiş olarak karşımda oturuyordu. Bilimsel titizliği ve sanatçı yapısı ile birçok işte öncülükler yapmış, şimdi de «modern mide cerrahisinin mucidi ve babası» olan bu adam, henüz elliiki yaşındaydı. Her ne kadar şimdi titiz ve sistematik çalışma gösteriyorsa da gençliğinin ataklığını tamamen üzerinden atmış değildi.

Bana dönerek : «Bay Mikulicz, bana durumunuzu anlattı. Meslektaş olduğumuzdan dolayı hanımınıza böyle yeni ve ağır bir ameliyatı düşünebilmem için, durumu bir de sizden dinlemek isterim» dedi. Sanki ameliyatı kabul etmeyeceği korkumu gözlerimden okumuş gibi bana sıcak kalplilikle baktı ve devam etti. : «Ameliyat yapabilmek için, sonucun iyi olacağına ilişkin biraz şansın olması lazım. Hiçbir şans bulunmadan ameliyat etmek, cerrahinin değerli sanatını kötü yolda kullanmak olur. Şimdi... Durum nedir?»

Her şeyi anlattım. Duruma tek bir daha iyi gösterici unsur eklemedim. Buna karşın sonunda reddetmedi. «Fakat sizden birşey rica ediyorum. 29 Ocak'ta başardığımız şey beni gurura boğdu. Ama, hala herşeyin böyle sakin gideceğine bir türlü inanamıyorum. Her şey böyle devam etse ve biz mide tümörlerinin ameliyat edilebileceğini kanıtlarsak bile, kötü huylu tümörlerde «nüks» sorunu henüz aydınlatılmış değil. Belki de, biz sadece ölümü geciktirmiş olduk. Ama ne kadar zaman için, onu da bilmiyoruz. Bilim tarihinde sıçramalar yoktur. İleriye doğru büyük bir adım attığımızı hayal edersek, bunu hemen dörtte üçe indirmeğe mecburuz.

Eğer bütün bunları göze alıyorsanız, benden çok şey beklemiyorsanız ve muayene bulguları da izin verirse, eşinize bir girişim yapmaya hazırım».

O anda, Billroth'un kararını kolaylaştırmak için, herhalde her şeye hazırdım. Viyana'dan dönüşümden birkaç dakika önce Susan'a çektiğim telgraf onun hastalığına karşı kazanacağımız zaferin bir habercisi, içinde Billroth'un çekimsizliğinden hiç söz etmeyen bir sevinç çığı gibiydi.

Tabii beni istasyonda karşılamalarını beklemiyordum. Bir fayton tuttum. Kar yağmış ve donmuştu. Atların nalları yeri kavrayamıyordu ama, ben eve faytonla gitmeğe karar verdim.

Arabadan atladım, kapalı bulunca kapıyı kırarcasına çaldım. Sonunda Maria'nın ayak seslerini duyunca, kalbim deli gibi çarpmağa başladı. Ayak sesleri yaklaştı ve nihayet kapı açıldı. Maria'nın solgun yüzünü görünce ve beni görür görmez ağlamağa başlayınca sanki bir el boğazımı sıkıyormuş gibi hissettim. «Karım nerede?» diye bağırdım. Fakat Maria hıçkırıklarla o kadar sarsılmaktaydı ki bir türlü konuşmıyordu. İçimde çok kötü bir şüphenin kabardığını hissettim. Koşarak koridoru geçtim. Odamı da geçerek Susan'la vedalaştığım odanın kapısını açıp durdum.

Susan lapa lapa yağan kara bakan pencerenin altında yatağında yatıyordu. Yüzü çektiği acılardan uzak, en güzel elbisesi giydirilmiş olarak yatıyordu. Sanki derin ve çok sakin bir uykudaydı. Ölmüştü...

Bu benim kaderimin tokatı değil, bugün «Mide cerrahisi» adıyla anılan olayın doğum bildirisidir.

Susan'ın kaderinin bu işe karışması, bazı hastalıkların tedavisi veya hiç olmazsa geçici bir zaman için iyileştirilmesi aşamasına gelen cerrahinin tam bu döneminde Susan'ın hayatının bu hastalıklardan birinden sonra ermesi sonucu olmuştur. Susan'ı ölümünün içimde bıraktığı etkileri aşabilmem hemen on yıl sürdü.

Cerrahların büyük buluşları sonucu, zaman zaman cerrah ellerinin «her şeye muktedir» olduğuna inanılan fırtınalı on yılları geride bıraktıktan sonra tıp biliminin, bilhassa cerrahinin sınırlarını ve mevcutla yetinilmesi gerektiğini öğrenmek birçok yılımı aldı. Susan'ı kurtaracak anahtar ellerimde tuttuğuma inandığım bir zamanda onun ölümüne isyanım, yaşamına kendi elleriyle son vermesi karşısındaki şaşkınlığım sonsuzdu. Evde Susan'ın morfin biriktirerek bunlarla da-ima uykuya dalabileceğini birçok kez düşünüp, onları imha etmemiş olmamdan dolayı kendimi suçlu hissediyordum. Billroth'un ilk kez mide

rezeksiyonu yapıp «Billroth I ameliyatı» büyük ün kazanmış olduğu hastası Helena Heller'in dört ay sonra öldüğünü duyunca, bu suçluluk duygusu biraz hafifledi. Helena Heller tamamen iyileştikten sonra, tümörün nüksetmesi sonucu ölmüştü. Bu olay, kötü huylu mide tümörlerinde yapılan ameliyatın tedavi sınırlarını göstermişti. Her ne kadar bu sınırlar sonraki on yıllarda bir hayli genişlemişti, ama hiçbir zaman tamamen bertaraf edilmemişti. Billroth 24 Haziran 1883'te ikinci mide ameliyatını yaptı. Fakat hasta öldü. 26 Ocak 1884'te üçüncü vakasını ameliyat etti, ama o da öldü. Bu sonuçlar ızdırabımı biraz azalttı. Demek ki Susan'ın hayatını zorlamak pek bir işe yaramayacaktı.

Ancak, 21 Temmuz 1884'te Rydgier'in yaptığı ameliyat yeniden nüks oluncaya kadar, hastaya iki buçuk yıllık bir ömür bağışladı.

Billroth haklı bir çekimserlik içindeydi. Çünkü «Billroth - I» ameliyatı emin bir ameliyat oluncaya kadar elinde sayısız hasta öldü. Birçok hastada çok genişlemiş tümör «Billroth - I» ameliyatı ile halledilemiyordu. Çünkü mide ve barsağın büyük bir kısmını çıkarmak gerekiyordu. O zaman da, kalan parçaları yeniden birleştirmek mümkün olmuyordu. 1885 yılına kadar «Billroth - II» diye adlandırılan ve dünyaca meşhur olan ameliyat yöntemini geliştirdi. Bu yöntemde mide çıkışındaki tümör tıpkı Billroth - I de olduğu gibi çıkarılmakta, fakat mide ve barsak kesi yerinden birleştirilmemekte, bu ağızlar dikilip kapatılmakta ve midenin kalan kısmı ile barsak, Billroth'un asistanı olan Wölfler'in bulduğu bir yöntemle birleştirilmektedir. 15 Ocak 1885'te Billroth bu ikinci ameliyat yöntemini ilk kez bir insanda uyguladı. Hastası birbuçuk yıl nüks olmadan yaşadı.

Billroth - I ve Billroth - II ameliyatları başlangıçta sadece öldürücü mide kanserine karşı verilen savaşta kullanıldı. Fakat daha sonra midedeki bütün yaralarda, tümörlerde mide cerrahisinin temel ameliyatları olarak kullanıldı ve bu temel üzerinde modifikasyonlar yapılarak gerçek zaferine ulaştı.